
RAGAD ADVERTENTIE:

Kabar premili: 1 — 30 temboeng f 1.—
Langkoengipoen, saben 10 temboeng oetawi
kirang: f 0,50.

Advertentie limrah: f 0,15 sagaris;
(apes: f 1,25).

Moendoet kapatjak langkoeng saking sa-
pisan, oetawi moendoet dados lengganan,
tepang rembag roemijin kalijan admini-
stratie.

Hoofdredacteur:

B. SOEMARNA

kabantoe

REDACTIE - COMMISSIE.

SWARA-TAMA

SERAT KABAR KATHOLIEK

== Medal saben dinten Djoemoewah. ==

REGINIPOEN LENGGANAN

SWARA TAMA

sampoen kalijan regining Soeara Katholiek

1 taoen f 7,50 } njoewoen kabajar
1/2 f 3,75 } roemijin.

Adrèsipoen Redactie lan Administratie

IGNATIUS - COLLEGE

DJOKJAKARTA.

Drukkerij „Canisius” Djokja.

ISIN IPOEN:

Wara-wara — Wèrekan tjara énggal—Moentilan—Wanita Katholiek ing Djokja — Mardi wara ing Solo angsal diploma — Boedi Wanita lan P. P. I. — Katoer sadèrèk T. R. toewin sadèrèk Wandhoe — Rëna — Pasinaon Pamoelangan dagang — Resikan—Ngoengak tjetjing—Saking Administratie — Saking Pakempalan — Tijang Protèstan kalijan agama Katoelik — Laré ingkang ngéram-éramaken — Njela-atoer — Ontjèn sekar gambir melati — Oerap-sari — Correspondentie.

PRADJA RAHAJOE.

WÈREK TJARA ÉNGGAL

Samangké wonten pakempalan énggal namanipoen „V. E. D. A.” tegesipoen: Vereeniging tot Emigratie Deliplantersvereeniging (D.P.V.) en A.V.R.O.S. Pakempalan poenika ngetjakaken wèrekan tjara énggal: inggih poenika tanpa P. S. (poenle sanctie). Patrapipoen makaten:

Koeli ingkang dipoensoekani perlop déning D.P.V. lan A.V.R.O.S. wangsoel dateng tanah Djawi poenika kapoerih tjrjos dateng sanak sadèrèk bab kawontenanipoen ngrika. V.E.D.A. ingkang dipoenkadjengi ngemoengaken tijang tani, dados dédè tijang ingkang boten saged matjoel, awit ingkang boten saged matjoel poenika wonten ing Dèli ngrika ndadak sinaoe. Lah kerep boten kleresan, woesana paben kalijan mandoripoen.

Tijang tani ingkang poeroen dipoenwèrèk, sadèrèngipoen kaangkakaken kedah kapriksa wonten ing kantor. Ingkang wonten kantoripoen inggih poenika Semarang, Soerabaja, Betawi, Poerwardje, Poerwaker-ta lan Madioen.

Pamriksanipoen kadosta: poenapa sampoen angsal palilahing tijang sepoeh oetawi sadèrèk sanèsipoen. Poenapa sampoen naté toemoet mogokan, sampoen naté katjepeng poelisi oetawi poenapa dados wargané pakempalan komis. Poenapa kalakoeanipoen saé.

Manawi sadaja² sampoen marem-aken, ladjeng kedah neda serat ingkang dipointandani loerah lan tjarik doesoen.

Kadjawi poenika inggih angsal serat pratanda saking dokter, ingkang mratélakaken poenapa kijat njamboet damel ing pategihan, pabrik oetawi ing pamelikan.

Samangsa sampoen doemoegi Soematra, angsal wangenan 10 dinten. Jèn boten kraos, kawangsoelaken gratis saanak simahipoen. Ingkang boten kraos poenika doemoeginipoen sapriki boten wonten saprasadasa persèn.

Ingkang moerogaken damel kraos poenika djalarnan anggenipoen njamboet damel toenggil kalijan sadèrèk ingkang mèrek. Manawi sampoemah², angsal grija mawi kebon saprasadasa baow, ingkang kènging dipointanemi katjang, ketéla lsp.

Mireng wartos kados makaten poenika koela toemoet bingah, amargi sadèrèk koela Djawi wonten ingkang dipointsandang teda toer tentrem manahipoen.

Wèrekan tjara énggal poenika saking saénipoen ngantos dipoenalem déning Nagari. Dalasan toewan sosialis Middendorp kémawon inggih toemoet ngalem. Dados koela inggih sampoen pitados.

Mesti kémawon saking pamoedji koela: tijang Djawi poenika wonten ing tanah Djawi kémawon, awit ing tanah Djawi ngriki jèn dipoenraos-raosaken, taksih katiap pandamelan lan panggènan, tandanipun Tjina, Diepan lsp. sami angadjawi. Nanging kados-poendi? Tijang Djawi ingkang limrah-limrah poenika taksih sami bodo. Wong bodo dadi pangané wong pinter. Wong bodo kalah desoek karo wong pinter.

Mila soemangga para djempoldjempolan, koela atoeri minteraken bangsa pandjenengan, samanten

poenika jèn boten tjtjog kalijan wèrekan oetawi boten karsa, manawi tijang Djawi kawon desoek kalijan tijang ngamantja.

poen P. D.

L A R A S A T I

WANITA ING BABAGAN SOCIAAL.

Ing ngriki koela ladjeng kapeksa ngrembag wanita ing babagan economie oetawi pandamelan lan pangkat poenapa, ingkang kènging katindakaken ing tijang èstri, senadjan bab poenika koela ing Sw. Tm. minggoe ngadjeng sampoen nggepok sakedik.

Wangsoelanipoen ingkang tjekak aos, senadjan ta dèrèng nama njekapi, makaten: tijang èstri kènging tjepeng damel oetawi nggarap pandamelan, angger kijat ing sadajani-poen toewin badan, poenapa malih boten adamel kapitoenanipoen ing grija. Gagasana makaten poenika boten namoeng toemoedjoe dateng tijang èstri, ingkang berah kémawon, ananging inggih toemoedjoe dateng tijang èstri (wanita) ingkang tjepeng damel (gaduh pangkat). Jèn boten makaten, mangké ladjeng nama pilih sih, toer boten maton. Wonten tijang èstri dados djoeroe serat ing kantor dipoenkèndelaken kémawon, sareng wonten tijang èstri njamboet damel ing pabrik dipoenawisi.

Déné pangkat oetawi pandamelan poenika kènging kapérang dados ti-gang golongan: 1. pangkat andap (berah); 2. pangkat tengahan (mid-delbare beroepen); 3. pangkat ing-gil (ingkang dedasar pasinaon ing sekolahan loehoer).

Menggahing pangkat adap tijang kedah ngènti kalih prekawis:

1. Poenapa tijang èstri badé mran-tasi lan tanggon njamboet damel ing pelikan areng sèla, pelikan sanès; ing pabrik-pabrik tosan, pabrik mesin lan sanèsipoen? Sinten ingkang boten priksa lan ngakeni, jèn kakijatanipoen tijang èstri tjoeptel lan kadoeng. Saoepami wonten ingkang tjrjos saged, poenika namoeng kabekta saking anggenipoen badé sami babar pisan (absolute) kalijan tijang djaler.

2. Betahipoen grija lan kawiloe-djenganipoen brajat kanggé tijang ingkang nggoela-wentah anak. Njepeng tek kliwering grija sampoem awrat, teka badé ngemèk pandamelan ing djawi.

Pangrèhing pradja pantjènipoen inggih kedah ngalang-alangi tijang èstri njamboet damel awrat karana kabetahan oemoem, awit saé tjan-tasing pradja poenika rak goeman-toeng wonten saé, tata lan tentrem-ing brajat (familieleven). Manawi pamedalipoen tijang djaler boten njekapi kanggé nggoni anak-sèmah, poenapa tijang èstri boten kènging nambeli sarana njamboet damel? dados kaawisan njamboet damel? boten kedah kaawisan teroesan (plotseling verbod). Ananging kawoeningana, bangsa ahli politiek kedah ngoedi, sagedipoen tijang djaler anggsal be-raham (èpahan) ingkang moerwat, ngantos kènging kanggé ngwonten-aken sandang teda tijang sabrajat, malah kapara tirah kanggé dinten wingking. Manawi poenika sampoem toemindak saé, tijang èstri saweg kènging dipoenawisi njamboet damel. Déné sapoenikanipoen namoeng kapranataa roemijin wedaling kanggé njamboet damel, sampoem kedangon. Sadinten moepoet, malah ngantos nglemboer poenika boten kènging.

Kadamel oemoem angger tijang èstri boten kènging njamboet damel poenika, inggih boten prajogi; la randa-randa toewin tijang èstri lamban mangké ladjeng kados-poendi? Mangka poenika inggih kedah neda. Pamrajogi nginggil poenika kanggé-nipoen tijang èstri ingkang émah-émah boten wonten pakèwedipoen. Sanadjan ingkang dèrèng émah-émah pisan inggih kedah kadjagi, soepados sesarengan kalijan njam-

WARA-WARA!

Minggoe poenika para lengganan badé dipoenkintoeni postwissel-tagihan. Sadèrèk ingkang sampoem mbajar f 6.— namoeng kantoen maringi f 0,75.

Sadaja sami kasowoen kanti taklim, énggala maringi arta lengganan.

Saking Atministratie.

boet damel kaserepaken koewadji-banipoen tijang dados bijoeng, sebab ratjak rak dados bijoeng poenika ingkang dados pangadjeng-adjengi-poen bangsa wanita.

Langkoeng-langkoeng tijang èstri ing pabrik poenika, manawi roemijin boten adjar koewadji-banipoen tijang bebrajatan, samangsa émah-émah, asring kirang djenak, awit roemaos tjoto, mila ladjeng kepéngin wangsoel dateng pabrik malih, adamel kapitoenaning agegrija.

Kadjawi poenika kasoesilaning poenggawa ing pabrik kedah kadjagi samestini-poen.

Dinten wingking koela ngrembag pangkat (pandamelan) tengahan.

A.

W. K. MOENTILAN.

Margi saking propagandanipoen Mevr. C. Hardjadinigrat, toewin djempol Wanita katholiek Ngajodja sanèsipoen, kala 18-10-1929 ing Moentilan madeg pak. Wanita katholiek.

Sedyanipoen W.K. andjoendjoeng daladjading wanita, sarana: njak-aken gesangipoen pijambak babagan rohani lan djasmani; njakaken gesang-sang sanès; teteoeloeng dateng sanès: njakolahaken laré sèkèng, njoembang oebarampèning Grédja, damel sandangan kanggé laré mlarat, lss.)

W.K. Moentilan, warganipoen: 53. Pangrèh: Wara A. Widjasejana voorz.; Wara Siswasoebrata: panitra; Wara Slamet: pangroekti arta; Wara C. Marta-atmadja: noepiksa: Rara: Trees Moer: noepiksa; Kadjawi ing Moentilan, ing Medari inggih sampoem wonten W.K.

Welingipoen sadèrèk C.H. makaten: „Mangga sadèrèk koela wanita ing sanès panggènan, sami njantosa-aken pakempalan kita, toemoet-toemoet andjoendjoeng daladjading wanita. Wanita ing Semarang, Klantèn, Blitar, lss. mangka sami ngoer-banaken sarira toemandang, sageda toemoenten saged wonten: „Poesara Wanita Katholiek!”

- dadosa katja benggala ing pa-pan sanèsipoen! !

- sambahaa actienipoen—inggih mendjawi, inggih manglebet.

„Geef mij moeders en ik bekeer de wereld” —S.B. Pius XI.

WANITA KATHOLIEK DJOKJA.

W.K. Ngajogjakarta kala 17 Oct. ngawontenaken papanggih. Ingkang rawoeh njenengaken 30! Gandèng kalijan konggrès P. P. I. ing Betawi, W.K. angintoenaken wakil kalih: Rara Poedjati, kalijan Rara Salmiati.

MARDIWORO SOLO ANGSAL DIPLOMA.

Pamoelangan èstri „Mardiwara” (gadahanipoen pak. Melania) ingkang nalika sekaten mitontonaken dedamelaning siswanipoen dateng publik, ingkang sampoem naté koela film roemijin, katjrjosaken dipoen-adjengi ing tijang, sapoenika angsal diploma saking „sekatèn-com-missie” ingkang dipoenpangarsani K.P. Koesoemajoea.

P.f. Moegi ndjalarnana saja ma-djengipoen.

BOEDI WANITA LAN P. P. I.

Boedi Wanita poenika pakempalan Wanita saking golongan protes-tant; ingkang oegi nggebjoer won-ten ing bebadaan P.P.I. Dèrèng dan-goe koela angsal kabar saking Mejuff. Soenarmi, bilih sampoem naté karembag jèn B.W. badé neda medal saking P.P.I.; déné djalarni-poen kaawisan déning Dr. H. Van Andel. Lo, kaprijé ta iki; apa dèk arep manoenggal ora dipikir disik ing samateng-matengé?

Sadèrèk „Wanita Katholiek” ké-mawon ingkang ngatos-atos, koela atoeri mamèraken lelabetan pandje-nengan dateng oemoem!! Nolèha djamanipoen!

KOEROE SÈTRA.

KATOER SAD. T. R. TOE-WIN SAD. WANDHOE.

Sakelangkoeng kagèt toewin gela manah koela déné sadèrèk T. R. ga-dah pendakwa ingkang boten² „Poe-napa wangsoelan pandjenengan ingkang toemoedjoe dateng Mevr. C. Wastitilah lan (T. R.) poenika ka-rangan pandjenengan pijambak?”

Sd. Wandhoe: „Sapoenika koela gadah réka, sarèhé Mevr: Atma sampoem gadah wewaler jèn „ing-kang njerat djaler tèken nama dja-ler, jèn èstri inggih èstri; dados sa-poenika mekaten ingkang mikir tijang djaler ingkang njerat tijang èstri; sapoenika nama sampoem ngleksanani pamoendoet

Sigeg Para maos, temboengipoen sadèrèk Wandhoe poenika boten bédakalijan temboengipoen sadèrèk T. R.

„Hem, bagoes sanget sadèrèk, pandjenengan gadah panggrajakan ingkang kados makaten. Tegesipoen pandjenengan rak maiben ta jèn poenika karangan koela pijambak? Hem prijai kakaeng djaré la-wanan karo wanita baé basa woes arep kentèkan boedi bandjoer golèk² ndakwa² oewong. Hem, poe-nika prija . . . tjrjosipoen boedini-poen langkoeng pandjang tinimbang wanita . . . lsp? Koela wanita In-donésia modern boten badé gadah panginten ingkang boten², toer wa-nita poenika sampoem dipointjap: „Jèn bab panglimbang enz ora njandak prija.”

„É, é, é, kados ngaten ta watek-ipoen prija?” Koela ladjeng ngertos; mbokmanawa kewelèh djoer ènèng ngararni. Lha inggih jèn ingkang dipoendakwa poenika poe-roen kémawon, jèn boten, poenapa pandjenengan boten kodjoer?

Pandjenengan kirang srawoengan lajakipoen!!!

Poenika kawontenanipoen tijang poenika jèn „éénzijdig.” Mila preloe sanget srawoengan kalijan tijang sanès lan preloe sanget maos koran warni² dados saged getok-toelar, djembar kawroehipoen lsp. dados boten ndakwa²

Sadèrèk T. R. lan sd. Wandhoe, jèn pandjenengan boten katjonggah damel wangsoelan dateng karangan koela, boten oesah mangsoeli, sam-poem lebar. Heem goemoen koela !!! . . . bandjoer ndakwa²???

Sampoem, sampoem, mindak saja andadra.

Ing wasana andoem wilodjeng!!! Mevr. C. Soetjilah-Atmoedarmasa.

ONDERWIJS.

RÉNA.

Pandjenengan sadaja temtoe sam-poem kerep priksa patrapipoen babon momong koetok², malah mbokma-nawi sampoem maspaosaken lan ang-galih agenging katresnanipoen ba-bon dateng koetok. Ing papani pasa-ban poen babon babar pisan boten wéja tanpa wewéka, nanging tansah prajitna ing manah, lan tansah soeka tengara, soepados anak-anak sami tansah ngempal; djer babon semoenipoen ngertos jèn poenika tok ingkang saged nebihaken sambé kala. Samangsa manggih tetedan, bo-ten kok ladjeng katjoetok, teroes kaoental, nanging kasoekekaken koetok. Mangké manawi wonten anak katriwal, nadjan margi saking lepati-poen pijambak, anggenipoen mado-si boten kèndel-kèndel tansah kekiter niling-nilingaken saking poendi sang-kaning pangadoeh toewin sesambat. Lan, o, kabingahanipoen sapélé njan-doeng tjepaka sawakoel, nalika anak katriwal.

Manawi wonten mengsah badé poeroen-poeroen moenasika joga, poen babon boten pisan-pisan ma-nah saking badan oetawi rekaosing pananggoelang. Ingkang tjinipta na-moeng wilodjenging toeroen.

Poenapa iboening manoengsa inggih samanten agenging laboechi-poen dateng anak? Poenapa inggih samakta ngoerbanaken djiwa raga krana joga? Koela mastani mandar nglangkoengi, nanging inggih wonten ingkang kawon saé. Pandjenengan temtoe boten kekilapan babadipoen tijang Sparta ing Joonani rikala dja-man roemijin. Poenapa ingkang di-poensesoewoen rintin daloe ing para wanodija ing mangsa perang? Sanès wilodjenging toeroen, sanès. Anak tilar sadaja, boten dados poenapa, waton badanipoen pijambak lan ta-nahipoen boten karegem ing meng-sah, sampoem tjekap. Boboting bok lara-ireng kanggénipoen bijoeng ma-dat, temtoe langkoeng awrat tinim-bang anak. Boten kirang² tijang ingkang langkoeng djenak ngeloes - e-loes koetjing (— kertos —) lan nam-boer (— kertos —) tinimbang mang-koe anak. Kados sakedik sanget tjat-jahipoen anak djadah rinoemat saé ing bijoeng.

Babon boten moelang katoemèn koetok, djer poenika namoeng kasi-noengan njawa. Balik manoengsa ingkang ginadoehan soekma, poe-napa sami ndeder bibid soetji ing manahing laré?— Inggih; boten kétag sapisan temtoenipoen moelang. Dé-né toemrapipoen bangsa lang djan-ma oetami, pangipoeking widji saem-per ngreksa kentjana moelja. Goelan (manahing laré) sanget hingela-ela. Pinggir moebeng tepoeng gelang kapageran tepa toelada tinata roen-toet. Endjing sonten kasiraman sari-ning sih saking Swarga. Kala mangsa dipoenraboeck kawroeh kasampoer-nan, kawatoen ing doeka oetama. Manawi wonten bibid pedjah, éng-gal-énggal anggenipoen njoelami nganggé pitedah petikan pangandi-kanipoen para pilihan. Pramila ipoek-an énggal katingal toemaroena semi mradapa, idjem rijem-rijem maja-maja nengsemaken; sifi katingal tjemeng semoe abrit, anjes angemoé toja, anjep dateng paningal.

Ananging o mesakaken sanget!

Badé kasambet.

PASINAON BASA DJAWIA MELAJOE TOEWIN SOEND.

Katjarijos, Departement Pangadja-ran marak-marakaken: taoen 1930 badé dipoenwonteni pasinaon sarana kaserat (schriftelijk leergang) kanggé ngoepados acte basa Djawi Melajoe toewin Soenda. Bajaranipoen sawoe-lan f 5. Déné ingkang katampènan namoeng ingkang gadah acte Wa-landi. Sinten ingkang badé nglebeti soepados angatoeraken serat dateng Dirèktoer Departement pangadjaran.

AKING ADMINISTRATIE

KATOER KADANG KATHOLIEK DJAWI ING SOERABAJA.

Saking ihtijari-poen K. W. Soerabaja kita saged pikantoe kat adre-poen para kadang Kath. ing Soerabaja. (matoer noewoen).

Para sadèrèk ing Soerabaja dinten poenika sami katjaosan proefnummer Sw. T.

Sinten ingkang boten ngarsaken dados lengganan, soepados toemoenten mangsoelaken proefnummer waoe dateng Administratie, kasèb-kasèbipoen doemoegi tanggal 1 November.

Manawi doemoegi tanggal 1 November waoe boten wonten mangsoelaken proefnummer, Adm. n-epaken pandjenengan dados lengganan Sw. T.

Wasana koela pitados sanget, pandjenengan sadaja mesti dados lengganan.

Koela atoeri ènet djaminipoen sampoen kados makaten. Prijantoe Katholiek kedah ambijantoe koran Katholiek.

KATOER LENGGANAN S.T. ING BAWAH PAROCHI MENDOET.

Ngleksanani pamoendoetipoen Rama Prenthaler, Sw. T. ingkang kanggé pandjenengan sadaja lengganan Sw. T. bawah parochi Mendoet,..... wiwit dinten poenika kakintoenaken sasarengan medal pandjenenganipoen.

Dados, pandjenengan tampi Sw. T. saking pandjenenganipoen Rama Prenthaler.

ADMINISTRATIE.

PAMOELANGAN DAGANG ING SOERAKARTA.

Kabari-poen, ing kita Soerakarta badé wonten pamoelangan dagang tengahan, ingkang dados goeroenipoen Mr. Singgih, Mr. Ali Sastraami-djaja, sadèrèk Aliman, sadèrèk Soedja. (Darma Kanda.)

KASARASAN

RESIKAN.

Watak resikan poenika perloe toemrapi tata krama. Mangga ta manawi koela boten resikan, ambèn mentas kanggé neda boten dipoenkeloeti, mangka ing nginggilipoen katjantèlan koeroengan peksi, ngantos reregedipoen sami dawah ing gelaran, ladjeng wonten tamoe, koela atoeri lenggah: „Koela atoeri minggah” Tamoe waoe temtoenipoen minggrang-minggrang. Mangsoelana: Ing-gih boten minggah, malah mlorot.

Kedjawi perloe toemrap tata krama, oegi toemrap kasarasan.

Roemijn koela sampoen nerangaken, bilih sesakit poenika ingkang ambekta poen baktéri, mangka baktéri poenika remen dateng tijang ingkang watak kirang resikan.

Jèn wonten tijang watak resikan meksa katradjang ing sasakit poenika ngadat margi tjelak oetawi migoenakaken barang reged (oepami kasegah ing oelam ingkang sampoen mambet lan sasaminipoen).

Resikan poenika kedah 1e toemrap badan 2e teda lan ombèn-ombèn 3e panganggé lan 4e panggenan.

Soepados badan saged resik, kedah kerep dipoendoesi mawi kosokan (mawi saboen). Katah laré ingkang kerep adoes ing lèpèn oetawi tiga sadintenipoen, nanging namoeng lelangèn, tjiblon, boten poeroen kosokan. Kokot-bolot taksih ketingal. Oentoer reged boten kasikat. Ingkang kados makaten poenika saged dados soesoehing baktéri.

Bab teda lan ombèn-ombèn, kedah kadjagi sampoen ngantos kénging bledoeg, sampoen ngantos karoeboeng ing laler, awit laler poenika kerep ambekta sesakit. Mangga ta kagalihi: laler waoe mentas ngroeboeng korèng oetawi batang, teka ladjeng lenggah ing poetjoek toempeng.

Ngatoeri priksa: manawi wonten daharan kapéntjokan ing laler satoenggal, ladjeng moengel „Wis ora arep manghal!” poenika namanipoen kesangeten adirihipoen dateng baktéri. Jèn badan ing nglebet saras, sanadjan ngoeloea baktéri, inggih meksa boten sakit.

Prakawis panganggé lan sasaminipoen poenika soepados resik, kedah kerep kagirah. Jèn panganggé mentas kanggé tijang sakit, kedah kagadog oetawi dipoenkoekoes. Manawi wonten tijang panoenen, badan sakodjoer ngantos pating blentong, ladjeng rasoekanipoen koela samboet, sampoen boten ngéram-éramaken, jèn badan koela ladjeng kebak panoe. Mila njenjamboet panganggé poenika sasaged-saged kasingkirana.

Sanadjan sadaja-sadaja resik, nanging jèn panggenan (sentong grija, pakawisan lsp), sami reged, inggih sakedik goenanipoen. Panggenan dipoenresik kados poenapa, manawi dipoen-saba ing tikoes, poenika taksih

koela wastani reged, djalaran ing djamani pès-pèsan poenika katah oetotipoen jèn ing ngrikoe kadatengan pès.

Sampoen, tjekap samanten. Saoepami karesikan poenika katjaken saèstoe wonten ing poendi-poendi, mbokmanawi tijang sakit soeda 99 persèn. D.

V A R I A

NGOENGAK TJETING.

Jèn rinaos tijang ingkang boten soemerep pa béngkong oetawi sastra, (boten apengadjaran limrahipoen ing sapoenika) poenika teka béda sanget.

Manawi tijang saged maos lan njerat, poenika gampil anggéné ang-sal seserepan oetawi gampil dipoen-sandjangi nadyan boten tebih tebanipoen, nanging saged angsal saking anggéné maos boekoe-boekoe oetawi koran ingkang ngemoe pitoetoer piwoelang oetawi sanèsipoen ingkang noedjoe dateng saé.

Katah-katahipoen (ingkang limrah, boten sadaja) tijang boten saged pa béngkong poenika taksih kandel sanget goegon toehonipoen oetawi mbrengkèlo. Ingkang makaten poenika ingkang saged sok kawon, (kawonipoen waoe nama ngloemoehi oetawi ngawon).

Kados déné goemloedoeing seganten (ombak) oetawi rob soeroet-ing toja seganten poenika jèn tijang pinter mastani saking dajanipoen remboelan lan soerja, mila limrahipoen goemledeg, rob soeroet waoe ing tanggal nèm, tengahan, sepoeih oetawi pangremen; kados boten anger, goemledeg gledeg-gledeg ladjeng mesti (badé) djawah.

Barang rèmhé kémawon saged moeroegaken dados paben, dipoen-sandjangi jèn tijang èstri ses (oedod rokok) poenika boten saé, (saweg tijang djalar kémawon kirang saé) wangsoelanipoen: „Ja, kono apa-sing ala mleboe koran, titik-titik dikoranaké. Wong idoe baé dilarangi, diwaoni. (Jèn anggéné idoe prenah, preloe, mangsa dipoenwaoni oetawi dipoenawisi).

Tijang katoetan oetawi kladjoekan mangka, ngretos, sanadjan 1 sèn oetawi namoeng ketipan kémawon, poenika pamanggih koela, jèn boten poeroen mangsoelaken, kalepatan, sami kémawon kalijan njolong.

Nanging poen goblog, mastani boten, awit boten ndjarag, lepatipoen ingkang njoekani.

Mila wonten tijang kladjoekan badé dipoenwangsoelaken, semahipoen (ingkang èstri) boten angsal lan badénipoen késah sampoen dipoenprengoeiti. Nanging poen kaki meksa késah, djanipoen: „Nadyan loengakoe dinepsoni, wong sedyakoe betjik, gawé boengah sing kalongan oetawa kélangan lan arep tilik wong lara ing roemah sakit, bener kloewihan ora ana sagélo, ning ndadèkaké bingoeing lan pitoena, (poen kaki anggéné tetoembas waoe kéngkénan kanti kitir trep sapanoembasipoen oetawi reginipoen) lan ingkang dipoentoembasi poenika sampoen saé kados sadèrèk.

Nadyan boten kados makaten rak prajogi kados pikadjenganipoen poen kaki poenika.

Lo, lah makaten poenika kados-poendi réka-dajanipoen anggéné saged mbéngkas wawatekan kados gambar poenika. Ing mangka poen kaki boten patos kober, awit pidjer boten nganggoer kepeksa pados toembasan djenang. Badé dipoenpoerih maos boekoe oetawi koran boten ngretos kados poenika waoe.

Jèn wonten koran sastra Djawi kanggé para nini kawak ingkang namoeng saged sastra Djawi, poenika mbokmanawi saged ngimbi-im-biri sawatawis oetawi ngitjali saking sakedik. Mangga kagaliha para kadang.

Mangadjab sih:

Ki Dalang segobang pintjang.

LARÉ INKANG ANGÉRAM- AKEN.

Dr. Pedro Niels, dokter mripat ing Madrid, ing wekdal sapoenika gadah pepriksan, ingkang awis sanget kelampahan. Menggah ingkang dipoengarap (priksa) inggih poenika laré djalar ngoemoer 7 taoen, anakipoen goeroe ing kita alit ing provinsi ngrikoe.

Laré waoe saged soemerep barang-barang ingkang kaling-kalingan. Tindakipoen laré ingkang boten saben tijang saged poenika karanganipoen sapisanan, nalika pijampakipoen maos boekoe ingkang katoetoep. Bapakipoen boten patos nggatosaken dateng tindakipoen ingkang boten limrah poenika, awit pijambakipoen nginten, menawi poenika namoeng apilan kémawon.

Nanging noedjoe satoenggiling dinten sareng goeroenipoen laré waoe madosi benikipoen mantol, laré waoe matoer jèn benikipoen poenika wonten ing salebeting doos-

ipoen sata. Déné benikipoen waoe mila inggih ladjeng pinanggih wonten ing ngrikoe sajektos.

Nalika poenika bapakipoen wiwit ngawas-awasaken sajektos, sarta ladjeng ngngompetaken barang-barang warni-warni. Nanging laré waoe inggih meksa taksih soemerep poendi panggenaning barang-barang waoe sadaja, saha ladjeng sami dipoendependi saking panggenanipoen. Angsal-angsal ing pepriksanipoen dr. Niels waoe mahjaken, menawi laré poenika waoe saged njoemerepi barang-barang kanti gampil, ingkang katoetoepan dlan-tjang, karton, badé (stoffer), saha barang tembagi, djénansa antéronipoen. Nanging menawi katoepan kadjeng, sinaos tipis langkoeng ngrekaos.

SAKING PAKEMPALAN.

K. W. NGAJOGJAKARTA.

Nalika tanggal 20 October 1929 ing speelloods Broederan wonten parepatan K. W. kanggé ngadjangi sesorahipoen sdr. Harjadi, prakawis Van Lith-Stichting.

Éman sanget déné ingkang merlokaken rawoeh namoeng sakedik, boten timbang kalijan tjatjahing Katholiek ing Ngajodjakarta semanten katalipoen. Mila makaten poenika nama kirang moenggoeh, toewin amertandani bilih kita **dèrèng nger-tos temenan**an dateng adjining parepatan. Manawi alangan anèhipoen teka saged sesarengan katah mekaten.

Watawis djam sadasa kirang sakedik parepatan kabikak déning pangarsaning K. W. mawi ngloehoeraken Asma Dalem.

Sdr. Harjadi toemoenten kaatoeran sesorah saperloenipoen.

Pandjenenganipoen ngandaraken bilih kita poenika perloe njedijani, sampoen ngantos anak toeroen kita embèn wingking kapiran i.p. bab panoentoen djasmani toewin rohani. Panoentoen djasmani i.p. kanggé keperloean medal kalangan-kalangan ndjawi, sarana ngoedi wontenipoen Mr. Dr. Ir. etc. Awit manawi kita

VAN LITH-STICHTING

MANAWI
PANDJENENGAN NOEDJONI

nampi kabegdjan,

MOEGI

KARSAA

NGENGETI

TOEWIN

maringi pitoeloengan

DATENG

VAN LITH-STICHTING

PANGRÈH V. L. S.

p/a Bijz. H. I. S.

MAGELANG.

dèrèng anggadhahi sawoeng ingkang kados nginggil. mesti tansah taksih dipoensepèlèkaken golongan sanès.

Sampoen kapenggalihi, bilih kita boten mbetahaken goeroe; poenika kita inggih betah sanget, namoeng kanggenipoen sapoenika kados-kados sampoen anjekapi; poenapa malih saben taoen, tjatjahipoen tansah mindak-mindak.

Panoentoen Rohani i.p. Pangèn kita, ingkang koewadjabanipoen awrat jektos i.p. ndjagi sampoen ngantos tjempé-tjempénipoen kamangsa ing kéwan galah, oetawi sampoen ngantos kesar-sasar, ingkang ing tembé wingking adamel tiwasing soekmanipoen.

Wontenipoen sapoenika Pangèn Rohani (Imam) poenika sami dados golonganing Orde, liripoen dados warganing pakempalan, dados prakawis kabetahan poenapa-poenapa ingkang angijati pakempalan waoe.

Wangsoel Pangèn Rohani ingkang dédé golongan Orde, kados-poendi anggénipoen saged katjekap betahipoen. Saweg ngrembag tjempé-tjempénipoen kémawon sampoen awrat, mangka ladjeng kepeksa menggalih daharipoen pijambak padintenan, dados saja awrat malih. Negari mesti kémawon boten badé mitoeloengi, awit ing atasing Pangèn (Imam), poenika negari boten ambetahaken. Kawontenan ingkang mekaten poenika saged oegi andjalari itjaling poeloeng kanggéning laré ingkang tinimbalan, amargi roemao awang-awang.

Mangka wontenipoen sapoenika Seminarie ing Kota Baroe sampoen amareman tjatjahing moeridipoen; mila sampoen selajakipoen bilih kita ngawontenaken bebadan ingkang toedjoeanipoen ngrembag poenika; awit poenika betah kita pijambak, koela kedah poeroen tjetoeljoel ragad. Déné rékanipoen i.p. dados war-

N J E L A - A T O E R

Njela atoer dateng sinten?

Dateng kadang koela wanita katholiek Indonesia.

Kepareng ! !

Ingriki koela boten badé ngedalaken kawroeh, namoeng, mligi pamanggih, lan inggih boten mitoeroet kawroeh, nanging kawontenan ingkang sampoen koela soemerepi!

Bingah manah koela, soemerep kadang koela wanita sami madjeng, moengsenging kasagedan, nginggris, ngawi saged. Bingah déné ketingal sanget anggénipoen sami badé andjoendjoeng bangsanipoen — aben landeping pikir — ngoedi kaleresan ingkang badé linampahan, mangka boten sami soepé dateng poking dedasar: *awewaton agami katholiek, sata-tindak-tandoek tandang solah pratingkah*; ngoegemi kaantepanipoen, anggénipoen sami ngèmoeti bangsanipoen wanita toenggilipoen, inggih wanita Indonesia ingkang saweg sami ri boetasengkoed, ngoedi saéning kawontenanipoen, mratandani genging katresnanipoen dateng bangsa.

Doemoegi samanten sadèrèk, éman, saèstoe éman, déné kabingahan ingkang samanten agengipoen waoe kapeksa kanggeg, boten ladjeng, alijais dados mèndel, malah tjoewa.

Poenapa: . . . ? mangga poen pirsani! Tjoewa, déné ingkang koela soemerepi sapoenika poenika—*ingkang koela: soemerepi*, djeboel sami paben kémawon.

Éé, la, wong padoe golèk bener, jèn wis olèh, wis ngerti bandjoer arep dianggo, djaré . . . ! !

O, soekoer bagé sèwoe manawi makaten, lan koela inggih jakin, wani nemtokaken, bilih oegi badé makaten.

Nanging . . . , ingkang koela *soemerepi* boten makaten, wontenipoen paben, rembagan, djeboel mrèmèn, anggladrah — kados itjal toedjoenipoen boten sandé namoeng noewoehaken tjatjongkrah — kabekta saking wontenipoen pangandika ing salebeting goebahan pangrembag ngrikoe ingkang

Kadosta: ingkang mentas poenika namoeng bab: tijang sepoeih kirang nalar — ladjeng dados wanita asor — ngasoraken badan — kesangeten — ladjeng dados: wanita kolot lan modern — dados malih: Indonisia — dados malih ratoe èstri la dos-poendi; . . . ? — bédjeng ladjeng doemoegi: wanita asor — tandané gawéjané néng pawon — olah-olah — ladjeng bab: otjal-otjal poenika padamelan-loehoer — Mr: otjal-otjal lsp é — pardon . . . !

Temtoe kémawon, manawi kela-djeng makaten, poen oenderaning rembag, *toedjoenipoen* . . . , kelangkup.

La, kados-poendi poenika ?

Kadang koela, wanita lan prija sampoen sami pirsas, bilih sadaja poenika boten namoeng rampoeng dipoensoegih omong, dipoensoe-

gihi kasagedan, nanging: *njamboet damel*.

W. K. Ngajodja — poenika lo, tjonto, mèndel — boten kekatahen swanten, nanging njamboet damel èstoe.

Doemoegi samanten, *pèn, ingkang koela anggé njerat, takèn . . . !*

Maos! la sampéjan pijambak-dos-poendi? mangkéné . . . pèn . . . !

Koela jakin, manawi kadang koela wanita taksih sami katholiek sadjatos, boten katjokan, kelebetan ngèlmi sanèsipoen. Jakin, bilih toemoet piwoelang katholiek, nganggep poenapa-poenapa ingkang kadawoehaken, kapangandikakaken, kawoelangkaken.

Dados temtoe kémawon — nganggep dateng wontenipoen sadèrèk wanita — lenggah ing madyaning gesang sesarengan, koewadjaban, hak, lsp, *manoe agami Kath*.

Jèn makaten, bab poenika boten preloe dipoenotiek-oetik, dipoen-poenapak-poenapakaken, wontenipoen namoeng ngandelaken, njantosakaken.

Mangga madjeng, toeloeng-tinoeloeng, njamboet damel.

Saèstoe . . . ? inggih . . . ! pinter, sampoen dipoenagem pijambak . . . !

Poenika lo kadang pandjenengan wanita katholiek — taksih katah ingkang sami betah damanging seserepan — kandeleng dedasar — reortjèn — toemindak saéning koewadjaban — djembaring wewaton — polatan — lah poenika dipoen: galiha — dipoenparingi priksa: sadèrèk: A. Swasti Astoetilah, lo, tjonto . . . !

Kadang pandjenengan toenggil kita . . . oetawi ingkang sami tjelak dalemipoen poenika lo dipoen-panggalihi — poenapa betah raket — toeloeng-tinoeloeng bab poenika, poenika, indaking seserepan — bab makaten — sasaminipoen.

Kadang pandjenengan wanita Indonesia ingkang kados atoer koela ing nginggil saweg riboet — moeng-seng ngoedi indaking saéning kawontenanipoen, poenika kapitoe-loengana — toemoet ngrembag — lo, rak ngaten.

Badéa dados warga: Volksraad — manawi keng poetra ladjeng boten kagoela-wentah, lah ladjeng andladoek, poenika nama: *toena ang-gèning tinitahaken dados iboe. Koela, C. Ordeeka* — BOTEN TJOTJOG awit wanita, kagoengan wadjab ingkang ageng ngoengkoeli samoedajapoen, i.p.:

„De plicht der moeder en der huisvrouw.”*)

„Het groote geluk der familie is de rechtschapenheid van de vrouw.”*)

C. Ordeeka.

*)Koewadjabanipoen kados bijoeng lan njonjah roemah. C.O.

**)Bijoeng moersid poenika karahardjaning brajat. C.O.

ganing Van Lith-Stichting, sarana ngoeroeni 1 % ing blandjanipoen woelanan, minangka kanggé kasing Van Lith-Stichting; ingkang toedjoeanipoen 20% kanggé ngrembag studiefonds, toewin 80% kanggé ngrembag daharing Imam (priesterfonds) toewin seminariefonds.

N.B. Ingkang kanggé Priesterfonds lan Simenariefonds poenika namoeng rëntenipoen saking 80% waoe, dados babon boten éwah babar pisan.

Inggih nganggé réka-daja kados nginggil poenika, kita saged kademoegén angsal panoentoen rohani toewin panoentoen djasmani. Sapoenika kados-poendi, poenapa pandjenengan badé owel oeroen semanten; oetawi poenapa pandjenengan boten kersa djoemeneng warganing Van Lith-Stichting? Saingga sapriki warganipoen sampoen wonten 340, déné jatra oeroenan ing sewoelanipoen medal f 250.—

Sasampoenipoen poenika ladjeng nerangaken gambar, ingkang ang-gamblangkaken lampah-lampahing Van Lith-Stichting.

Wonten sdr. ingkang pitakèn warni-warni, sadaja sampoen sami marem angsal wangsoelan pijambak-pijambak.

Sdr. Harjadi ngandaraken bilih Van Lith-Stichting dédé jasanipoen P.K.W. oegi dédé jasanipoen P.P.K.D., nanging jasanipoen Kangdjeng Bisschop kalijan sdr. Djawi sawatawis; dados Van Lith-Stichting poenika bawa pijambak, boten ang-gamblok dateng sinten-sinten.

Wasana dlan-tjang kaodoem dateng sadaja prijantoe ingkang dèrèng warga; ing parepatan poenika tam-bah warga gangsal. Pakempalan ladjeng katoetoep kanti wilodjeng ± djam 12 sijang, sarta mawi ngloehoeraken Goesti.

Verslaggever L. J.

TIJANG PROTÈSTAN KALIJAN AGAMA KATHOLIEK.

Katjarijos, Mgr. Ginity, Biskop ing Verdun tampi oeroenan 100.000 francs saking tijang bangsa Amerikah, kanggé andadosi Grédja Agoeng ing bawah kabiskopan ngrikoe.

Arta 100.000 fr. waoe mawi kiantènan serat kados makaten:

Monseigneur, Kanti legawaning manah koela ngatoeraken arta 100.000 francs, minangka pasoembang koela kagem andadosi kagoengan dalem Grédja Agoeng.

Sanadjan koela tijang Protèstan, koela ngakeni bilih Pasamoewan Katholiek pantjèn sadjatining Iboenipoen Agama Kristen. Tanpa Agama waoe ing tanah kapir boten badé wonten poenapa-poenapa sanèsipoen, kadjawi tijang wanan (barbaren).

Mila moegi sampoen kagoengan was soemelang, anggén koela ngatoeri pasoembang poenika babar pisan boten anggadhahi sedya mekaten-makaten.

Poen: X.

Makaten soeraosing pakabaran ingkang kaseboet ing Sancta Maria Klok 15 Sept.

Toemrap tijang dédé Agama Katholiek, moengel kados makaten poenika genah awrat sanget.

Ing th. Djawi ngriki, boten kirang-kirang tijang moengel: „Agama Katholiek, apik, soetji, bregas déwé!” Nanging ingkang moengel makaten waoe jèn dipoentjaki atoer: „kénging poenapa déné boten ngrasoek Katholiek?”; wangsoelanipoen: „Ora bisa, ora koewat olèhé nglakoni; wis toewa lls.”

Sinten ingkang badé toemandang ngitjali kawontenan makaten poenika? „Katholieke Actie!” roemantos ing damel!!!!

KABAR KAHTOLIEK.

Pahargjan ing Malang.

C. Soek. martosaken:

Bandéra dalem K. S. Bapa katingal koemlèbèt ing pinggir margi ageng-ageng, dalasan ing kampoeng-kampoeng, mraljihnnani bilih ing ngrikoe wonten sadèrèk katholiek ingkang mahargjakaken dinten 50 taonan dalem K. S. Bapa djoemeneng imam. Saweg poenika ing Malang wonten gendéra djené petak koemlèbèt ing tengah kampoeng, sanget damel tjingaking para ningali.

Dinten setoe sonten wantji djam 5 sadèrèk kath. kakoeng poetri, anèm sepoeh kerig lampit sowan dateng Grédja perloe matoer noewoen ing Goesti, déné karsa paring joeswa pandjang dateng Sesoelih Dalem, ngantos pinaringaken mèngeti 50 taon anggènipoen djoemeneng imam.

Sareng Ngahad éndjing djam 7 Grédja djawi kebak, djedjel oejel-oejelan. Sadaja sami toenggil kadjeng perloe andèrèk Mis Ageng.

Ing ngriki katingal sanget bilih Missie ing tanah Djawi wétan, djajahaning Rama-Rama Carmelieten mandjneg sanget. Ing satengah-tengahing Mis wonten piwoetjal toemoedjoe wandawa kath., sanget angresepaken manah. Djam 5 sonten Lof Ageng mawi Te Deum, kaendjoekaken déning Padoeka Mgr. v.d. Pas, pastoor Vloet saha pastoor E. Stultiëns.

Déné pahargjaning para sadèrèk Katholiek sepoeh i. p. sabibaring Lof badé koela atoeraken ing ngandap. Sapoenika koela badé ngatoeraken éndjingipoen i. p. Senèn éndjing.

Senèn éndjing poenika dinten pahargjaning para moerid Kath. Sadaja moerid kath. ing kita Malang, Walandi, Djawi toewin Menado, djaler saha èstri nglempek wonten ing plataraning Fraters perloe andèrèk Mis ingkang badé kaendjoekaken wonten ing palataran ngrikoe.

Goenggoeng kempal wonten laré 16.00. Djam satengah pitoe Panoenggal Soetji wiwit sinéwaka, ginarebeg para poetra-poetra 16.00 katahipoen. Para maos saged nginten-nginten sapinten djembaring palataran ingkang kanggé moerid 16.00 waoe. Mangka sadaja sami kaleng-gahaken ing koersi. Margi saking katahing laré, saha djembaring papan, rama pastoor anggènipoen moetjal mawi pirantos soepados sadaja saged mireng tjeta.

Sabibaring Mis sami sarapan. Sareng djam 9 wonten bendéra pinten-pinten kawedalaken sineratan namaning sekolahanipoen pijambak-pijambak. Déné saantawising gendéra-gendéra waoe wonten satoenggal ingkang ageng minangka kanggé sesirahing arak-arakan. Saben laré nganggé srémpang djéné saha njepeng gendéra.

Sareng arak-arakan wiwit mlampah, samergi-mergi soerak mawoerahan adamel gambiraning manah. Gendéra-gendéra ageng alit katioeb ing angin koemlèbèt angawé-awé para ningali. Toedjoening arak-arakan sowan padoeka Monseigneur v.d. Pas sesoelih dalem K.S. Bapa Sadoemoegining pastoeran menjanji: Pauslied kalijan Roomsche blijdschap.

Sasampoening menjanji monseigneur medar sabda, nglairaken gambiraning panggalih saha ngandika manawi badé ngatoeraken tilgram dateng Roem koendjoek K.S. Bapa. Sasampoenipoen poenika arak-arakan teroes moebeng aloen-aloen, la djeng wangsoel dateng sakolahani-poen pijambak-pijambak. Ing ngrikoe pésta ageng-agengan.

Sapoenika mangsoeli pahargjaning para Kath. djawi sepoeh ing Ngahad sonten sabibaring Lof ageng.

Sareng sadaja sampoen sami lenggah, pandjenenganipoen Rm. Soecandar pangarsaning P. K. D. M. ngatoeraken soegeng rawoeh dateng monseigneur v.d. Pas, rama Vloet, rama E. Stultiëns, mijnheer A.W.C. Blijdenstijn (mangagem tjara ridder v.d. H. Gregorius) saha dateng sadèrèk katholiek sadaja. Satelasing pangandika lampoe-lampoe pedjah pet, déné ingkang katingal ing témbok gambaring K.S. Bapa. Soewantening kepkok kados ametjah-metjahna kendinganing talingan. Itjaling gambaring K. S. Bapa sinambet gambar vaticaan pinten² ingkang adamel éraming manah, déné kraton dalem K. S. Bapa poenika kados makaten saénipoen. Inggang moeroegaken tjeta malih déné pandjenenganipoen F. O. Rahardjo anggènipoen nerangan saged gandang saha widjang-widjang. Sareng gambaripoen Caribaldi medal sadaja ingkang ningali sami pating brekoeh kados sami badé angrojok-ngrojoka, ngréntjangi

K. S. Bapa. Telas-telasaning gambar pedjah waoe i. p. gambaripoen Frater Poeloenggan mangagem tjara Djawi saha djobah. Soerak kepkok boten kénging katahan. Gagasan bab Caribaldi itjal kabesoet ing gambaring Frater Poeloenggan. Déné pangandikanipoen F. O. Rahardjo waoe tansah kapedot-pedot sinelingan rerepèn walandi miwah Djawi, poenaka déné oendjoekan saha dadaharan.

Wasana djam 10 daloe pahargjan katoetoep kanti wilodjeng.

Wisoe dan tijang Soetji.

Martir Imam Sarékat Jésoes padoeka toewan Johan Lloyd kalijan Philip Evans, badé kawisoeda dados tijang Soetji. Imam kekalih waoe kala 250 taon kapengker sami sèda kagantong karana ngantepi Agami, wonten Cardiff (Wales). Pastoor Jh. Lloyd joeswa 60 taon kalebetaken wonten koendjara dangoenipoen 8 woelan. Pastoor Evans joeswa 30 taon, kakoendjara ngantos 7 woelan; salebetipoen kinoendjara waoe, kerep sanget kalebetaken kamar ingkang wijari-poen 6 kaki, pandjangipoen 7 kaki, inggilipoen 12 kaki.

Gandèng kalijan badé wisoe dan poenika, ing Cardiff samangké sami riboet anglempekaken boekti-boekti. **Inggang Witjaksana Kangdjeng Kardinal van Rossum.**

Kala tanggal 17 October, gotrah Katholiek (langkoeng-langkoeng ing Nederland) sami mèngeti sèket taonan dalem Kardinal van Rossum djoemeneng Imam. Ing Missie bawah dalem Kg. Biskop van Velsen samingèngèt-èngèt dinten waoe sarana njembahjaken pandjenenganipoen I. W. K. Kardinal. Inggang makaten waoe boten maiben, djer I.W.K. Kardinal sanget anggènipoen manggalih Missie ngriki. Pandjenenganipoen poenika djoemeneng Prefectipoen Congregatie Soemebaring Agama (Voorplanting des Geloofs), ingkang mratikelaken sadaja Missie ing saindenging djagad. Anggènipoen Missie Indonesia ladjeng wonten Apotolische Prefecture ing poendi², ingkang ateges ngèntèngaken awrat ing pakarjanipoen Apost. Vicariaat Betawi, poenika inggih saking ichtjar dalem Kangdjeng Kardinal. Lan inggih pandjenenganipoen ingkang anenangi Orde miwah Congregatie-congregatie soepados njawisaken Imamipoen ingkang patohan kanggé ambijantoe Missie ing tanah ngriki.

Nalika pinahargya wonten Nederland, I.W.K. Kardinal inggih anenangi manahipoen para gotrah Katolik soepados sanget anggènipoen mratikelaken ambijantoe Missie Indonesia.

Moegi-moegi I.W.K. Kardinal van Rossum waoe tansah sinongsongan barkahing Pangéran, amanggih basoeki ing sadajanipoen.

Dateng Indonesia.

Manoet Aneta.

Béndjing 27 November pandjenenganipoen Pastoor Franciscanen kakalih, maha goeroe ing R. K. gymnasium Megen, padoeka: Floribertus Schneiders kalijan Paschalis Heitkoening, sami dateng Indonesia. Kadjawi poenika wonten Imam malih saking wihara ing Maastricht ingkang oegi dateng Indonesia, i. p. padoeka P. Victoris Beekman, Azarius de Kok kalijan Michael Lunter.

Missie ing Poerworedjo.

J. D. Soem martosaken:

Pasraman Poerworedjo saja mindak regeng malih, margi rawoehipoen para Broeder ingkang tjalon mengkoe H.I.S. ing ngrika dalah internaat bagéan laré djaler. Sadaja wonten 6. Saha rawoehipoen para zuster ingkang tjalon mengkoe H.I.S. lan internaat bagéan èstri.

Inggang makaten poenika ndadosaken mongkog saha gambiraning gotrah Katholiek ing Poerworedjo, sarta damel marem lan mantepipoen laré, dalah tijang sepoehipoen.

Kedjawi poenika, sadèrèk Katholiek ing Poerworedjo oegi boten poeroen kantoen, moeljakaken raja dalem, Kandjeng Santo Rama. Sadaja kanti regeng, anèlakaken raket toewin soengkem kita sadaja dateng pandjenenganipoen Inggang Sinoehoen Kangdjeng Santo Rama.

KABAR OEMOEM

INDONESIA.

Jatra risak, sampoen dipoentampèni!

Ing Soerabaja mentas wonten lalampahan: tijang ngintokaken arta kertas njaringgitan sampoen risak dateng sLandskas, namoeng angsal lintoe f0,35. Mangka manoet katrangan saking departement dateng tijang waoe, nglintokaken arta makaten poenika regining arta kedah kasoeda 80 %; dados tijang waoe pantjènipoen tampi f 0,50. Manoet katranganipoen sadèrèk Soepardi

Wimbaharjana wonten Sedyta Tama, samangké wonten ririgen énggal manawi ingkang gadah rila, arta makaten poenika badé kakintoenaken dateng Nederland soepados katetepaken reginipoen. Moerih damel sakétjaning lampah, departement oegi dangan maringi voorschot saking regi ingkang badé katetepaken nagari Walandi, waoe ratjakipoen kados ing ngandap poenika: ringgit lami f 0,85, ringgit énggal f0,65; roepijah lami f0,34 roepijah énggal f0,26; oekon lami f0,17 oekon énggal f0,13; talèn lami oetawi énggal f 0,08; ketip énggal oetawi lami f 0,03; Kanggé ketip lan talèn poenika badé kaéwahan samangsa wonten éwah-éwahan regining salaka. Dados tijang ingkang nglintokaken kadjawi angsal lintoe voorschot waoe inggih badé angsal lintoe malih saking nagari Walandi loemantar departement. Nanging goenggoeng kempaling lintoe mesti kirang saking regi ingkang tetep, oepami saringgit poenika angsalipoen lintoe kirang langkoeng namoeng saroe-pijahan.

Mila, sampoen nampèni arta risak témbèl lss., awit menawi neda lintoe kadjawi rebjèk tijang reginipoen tjalon soeda!

Arta pitoeloengan dateng prijantoen ingkang dipoenkèndeli.

Saking pitakènipoen Goepernoer Djawi Wétan bab onderstand dateng prijantoen ingkang dipoenkèndeli (schorsing), Nagari paring katrangan: manawi tembé wingking tetéla wonten boektinipoen jèn prijantoen waoe pantjèn boten lepat, toer sadèrèngipoen dipoenlèrèhi katlah-lalabetanipoen dateng Nagari prijantoen waoe saged oegi ladjeng pikantoe arta pitoeloengan (pènsioen).

Nanging, bab onderstand poenika, babar pisan boten dados wewenangipoen prijantoen waoe. Tegesipoen: tijang ingkang kinèndelan waoe boten anggadhahi wewenang angsal onderstand. Djer arta pitoeloengan kados makaten poenika namoeng doemoenoeng gandjaran oetawi sih wilasaning Nagari.

Arta pitoeloengan kanggé warandaning prijantoen.

Manoet tjarijosi-poen A. I. D. ing serati-poen Gouvernements-secreta-riissampoen anggoemoemaken, wiwit sapoenika para warandaning prijantoen Priboemi ingkang sémahipoen njamboet damel wonten Goepermèn kanti setya dangoenipoen apes salajoeng taon, . . . badé kaparingan arta onderstand. Doemoegi sapoenika ingkang pikantoe onderstand waoe namoeng ingkang djaleripoen njamboet damel wonten Goepermèn dangoenipoen apes 30 taon.

Ratoe Adil.

Bendee njarijosaken dèrèng dangoe poenika poelisi njepeng resisir nama Ranggasoejatna wonten Wanagiri. Anggènipoen katjepeng waoe margi ngaken djoemeneng Ratoe Adil.

Saben-saben mesti wonten parwatos Ratoe Adil makaten poenika! Saben-saben kok inggih ladjeng katah kémawon ingkang sami ngabekti!, sami ngandel! Kok sami andel-andelen temen! — Red.

Pitakénan saking Inggris.

Sum. Post njarijosaken, atas saking Paréntah Inggris, konsol Inggris ing Medan damel pitakénan kawrat ing serat dateng Goepernoer Soematra Wétan: „Pinten tjatjahipoen kaboodidajan Walandi ing ngrikoe; pinten tjatjahing tijang ingkang natoni bangsa Éropah. Kadjawi poenika inggih neda katrangan bab kaboodidajan-kaboodidajan gadahanipoen bangsa Inggris.

Wangsoelanipoen Goepernoer: „Salebetipoen taon kapengker, tjatjahing onderneming Walandi 344. djawaning koelinipoen 250.006; wonten lalampahan koeli anatoni (nglawan) poenggawa bangsa Éropah, kaping 54.

Déné tjatjahipoen onderneming gadahanipoen bangsa Inggris wonten 85, anggadhahi koeli 41.017, wonten kadadosan koeli natoni bangsa Éropa kaping kalih.

Koeli kontrak.

Paréntah soeka palilah goepermèn Parangakik nganggé koeli Djawi 600 kanggé New Caledonië. Ing salebetipoen woelan ngadjeng bokmanawi koeli-koeli waoe sampoen saged kakintoenaken!

Sinaoe dateng nagari Walandi.

Katjarijos poeta dalem Inggang Sinoehoen Kg. Soeltan, goesti bandara Radèn mas Daradjatoen wedalan H. B. S. kalijan bandara radèn mas Tingharta wedalan Rechts-school, sami angladjengaken sinaoe dateng nagari Walandi. Tindakipoen saking Ngajogja kala tanggal 10 Oct.

Pabrik limoen.

J. B. njarijosaken: sadèrèk Poa Kyan Gyok ingkang anggadhahi pabrik ès ing Tjiandjoer badé ngedegaken pabrik limoen, sapoenika sampoen meling bekakas-bekakas dateng Éropa. Katjarijos, pabrik limoen waoe badé saged anjampeti

ONTJÈNSEKAR GAMBIR MELATI.

TANTUS DOCTOR, QUIA TANTO ANGELICUS.

(Katoer redactie „Pengadjar“).

O

Koela sampoen maos paringipoen katrangan kaseboet wonten Sw. T. no. 36. Sanget gencing panoeuwen koela.

Prijantoen! Saged oegi, anggèn koela mastani: „Pengadjar katjokan materialisme“ lepat, oetawi klèntoe! Saged oegi, leres!; nanging (toemrap redactie Pengadjar) kirang boekti! Prakawis poenika koela soemang-gakaken!

Nanging, *sampoen tètela*: „Pengadjar“ boten saged milih poendi ingkang langkoeng preloe: geestelijke opvoeding poenapa lichamelijke opvoeding! Prakawis poenika njata! Prakawis poenika redactie Pengadjar boten saged sélak!

Prijantoen Salatiga anggaraken: panggoela-wentah mengkoe sedyta kawan prakawis ingkang ladjeng koela ringkes dados: geestelijke kalijan lichamelijke opvoeding! Pamanggih ingkang makaten poenika, Patjar Mérah babar pisan boten anglepataken!

Sasampoenipoen redactie anggaraken toedjoening panggoela-wentah wonten kawan prakawis, redactie ladjeng njoengolaken pitakénan: endi sing preloe déwé? Pitakénan waoe, redactie boten saged narboekani! Djer, prijantoen Salatiga anggadhahi kajakinan: sadaja-sadaja sami déné preloenipoen! Dados jèn dipoentra-djoé, toemrap *Pengadjar* geestelijke opvoeding kalijan lichamelijke opvoeding sami kémawon wawratipoen. Oetawi kénging katemoengaken: toemrap Pengadjar, geestelijke opvoeding karo lichamelijke opvoeding pada waé!

Pamanggih makaten poenika, koela boten mateok! Golongan Kath. boten roedjoek!

**

Prijantoen! Koela atoeri matitisa-ken atoer koela ing ngandap poenika! Dipoenpenggalih ingkang sa-èstoel!

Mangga sami dipoentaliti kodratkodrating manoenisa, soepados ngretos poenapa ingkang preloe bina-ngoeng.

Manoengsa makaten *djoemboehing aloes kalijan wadag*, pamoripoen *raga kalijan soekma*. Sakalih-kalihipoen sami kempal raket dados satoenggal, *kaerèh ing soekma!*

Aloes kalijan wadag sami anggadhahi watak ingkang kosok-wangsoel. Watak waoe salaminipoen tansah pasoelajan, ingkang satoenggal ngalèr satoenggalipoen ngidoel. Raga sedyanipoen angèstingkal boten pantes, soekma anggajoe oetami! Raga mangandap, soekma minggah! Mila poen wadag kedah binoedi-daja (ginoela-wentah) sagedipoen boten njoelajani sedyanipoen soekma! Mila, sadaja panggoela-wentah ingkang toemoedjoe dateng wadag kedah sampoen mitoenani poen soekma! Sadaja ichtjar, anjaekaken kodrating badan, kedah boten damel koetjiwaning péranganipoen manoenisa ingkang langkoeng loehoer inggih poen soekma. Economie, sport, kasarsan lss. pangodinipoen kedah boten anjamahaken rohaninipoen manoenisa!

Tjekak djagad lahir, kedah kawasésa djagad nglebet.

Manoengsa tinitah *gesang wonten madyaning djagad sasrawoengan*. Kinodrat kedah roekoek kalijan sasami-sami; kedah njamboet damel sasarengan kalijan sadéngah tijang. Boten wonten tijang satoenggal kémawon ingkang gesangipoen mentas saking awakipoen pijambak. Sanadyan ingkang pandjenenganipoen nata pisan, soegengipoen inggih ngagem pambijantoe saking golongan koeli. Ratoe kalijan kawoela, bendara kalijan koeli, goeroe kalijan moerid, dokter kalijan tijang glidig, sadaja tinitah kedah loeng-tinoeloeng. Prakawis poenika babar pisan boten kénging dipoenoenkiril! Inggang makaten waoe, boten badé saged toemindak, manawi tijang namoeng nge-

goengaken kasagedan, ngendelaken kasoegihan, poenapa déné koemandel dateng dradjadi-poen. Boten badé saged kelampah manawi panggoela-wentah babagan nglebet dipoensamèkaken oetawi dipoenkawonaken kalijan panggoela-wentah toemrap badan.

Kadjawi poenika, kita kedah ènget manoenisa dados *tjita dalem Pangéran*. Dados, kadjawi anggadhahi koewadji-ban toemrap badan lan soekmanipoen, toemrap gesang sesarengan, manoenisa taksih anggadhahi sasanggèn kalijan ingkang nitahaken!

Boten preloe koela terangkaken bilih Pangéran poenika mila wonten. Boten preloe koela atoeraken bilih Hjang Widdi poenika ingkang kinar-sakaken namoeng ingkang sarwa oetami.

Djer, sinten kémawon mangertos bilih titah pantjèn winasésa déning Hjang Djoeroe Karja!

Sinten ingkang taksih kasrambahan rah Djawi, dèrèng kapandjangan rahipoen kaoem Vrijdenker, temtoe mangretos, Allah Maha Adil, Maha Saé, Maha Wikan, l.s.s.

Manoengsa kedah matoer noewoen déné waoenipoen *boten wonten ladjeng wonten!*

Mila satandang-tandoekipoen kita kedah tansah adamel renaning panggalih dalem!

Inggang makaten waoe boten badé kalampahan, manawi tijang njakèken oetawi angewratakan lichamelijke opvoeding tinimbang geestelijke opvoeding.

Sadoening boeboedèn, pantjèn langkoeng inggil, langkoeng loehoer tiket matikel, tinimbang kapinteran! Toeloesipoen djagad nglebet langkoeng preloe tinimbang djagad lahir! Nanging saja bregas jèn saéning boeboedèn waoe sinarengan kalijan kasagedan! Djer kasagedan kempal kalijan oetaming kalakoean, poenika soember ingkang mili kaoetamen, lan kaoetamen waoe badé andajani saéning pasinaonipoen. Dados ladjeng saged kados ingkang dipoenpangandikakaken St. Thomas Aquino: „*tantus doctor, quia tanto angelicus*“ *agoeng toer pinoendjoel, marga dadi sardjana moersid apinda Malaékat*“.

Prijantoen Salatiga! Manawi pandjenengan (badé) lélédang wonten djagad panggoela-wentah, boten kénging boten kedah anggioloet pitakénan sangkan paraning manoenisa! Kedah angembat pitakénan: „Manoengsa koewi sapa? Asal saka ngendi? Menjang ngendi? enz.....“ Manawi pitakénan poenika waoe sampoen pandjenengan olak-alik saèstoel ngantos pinanggih wangsoelanipoen ingkang leres,.....ing ngrikoe ngèlmoé panggoela-wentah ingkang pandjenengan gelaraken saweg kénging koela wastani sadjatining panggoela-wentah!

**

Kadang Katholiek! Kita anggadhahi dasar: „soekma loewih loehoer tinimbang raga; geestelijke opvoeding loewih preloe tinimbang lichamelijke opvoeding“. Koela mangretos, golongan Katholiek wonten ingkang dados pamaosipoen Pengadjar. Mangka Pengadjar anggaraken wawarah ingkang njoelajani dasar kita: (boten saged milih poendi ingkang langkoeng preloe: geestelijke opvoeding poenapa lichamelijke opvoeding!)..... Mila inggih koela papralil!

Gotrah Kath. *inggang remen njalèkaken koranipoen pijambak mrelokaken noempeok koran-koran dédè Kath!* Gotrah Kath. *inggang seneng njoegihaken koran dédè Kath!* Manawi sad. Kath. ingkang makaten waoe maos rembag poen Patjar Mérah kalijan Pengadjar, koela kinten badé kraos, lan mangretos: „*Apa bebajané matja koran doedoel Katholiek????*“

Kumuningsasélé : 20 Oct.

Taklim: PATJAR MÉRAH.

CORRESPONDENTIE.

W. S. Wates, boten saged kapatjak. Pr. Atmadja B. K. T., sampoen dados panggalih! Seti, dihdj. boten saged kawrat sadaja. Karangan saking sanès² boten saged kapetjak sadaja; dipoenserantosaken roemijin.

bagipoen prakawis poenika, panitya babagan monopoli mretjon poenika sampoen ngantos namoeng ngèngeti indaking pamedal, nanging oegi karembaga gandèngipoen kalijan ihtjar anjantosa-ken economie-nipoen kawoela alit. Awit, sinten ingkang boten mangertos arta pinten kémawon ingkang kaboejtjal tanpa tandja namoeng kalintokaken swantening long?? Red.

Tiongkok, dèrèng padja-padja tentrem! Margi ing salebetipoen nagari Tiongkok pijambak wonten pasoealjanipoen sadèrèk sami sadèrèk, tandangipoen Roeslan saja andèrpati, saja wani anggènipoen mangsah wonten Mantsjoerri. Katah kita-kita ingkang sampoen karebat, katah baita-baita perang ingkang saged dipoenkelemaken!